

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО ТА СЛОВ'ЯНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

ОСНОВИ МОВОЗНАВСТВА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Змістовий модуль 1

Вступ до мовознавства

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
тестові та контрольні завдання
з дисципліни «Вступ до мовознавства»
для здобувачів факультету РГФ
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 035 Філологія

ОДЕСА
ОНУ
2024

УДК 81'1: 82.0
О-753

Укладач:

О. В. Яковалева, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри загального та слов'янського мовознавства.

Рецензенти:

М. Л. Дружинець, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців ОНУ імені І. І. Мечникова;

О. М. Новак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства ОНУ імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою
філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 3 від 8 листопада 2023 р.*

О-753 **Основи** мовознавства та літературознавства. Змістовий модуль 1. Вступ до мовознавства [Електронний ресурс] : електрон. метод. рекомендації : тестові та контрольні завдання з дисципліни «Вступ до мовознавства» для здобувачів ф-ту РГФ першого (бакалавр.) рівня вищої освіти спец. 035 Філологія / уклад. О. В. Яковлева. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. – 41 с. – 0,9 МБ.

Методичні рекомендації містять тематику лекційного курсу, теоретичні питання до практичних занять, які відповідають програмі курсу «Основи мовознавства та літературознавства», модуль 1, Вступ до мовознавства. До кожної теми практичних занять додаються тестові завдання або завдання для самостійної роботи. В кінці вміщена основна і додаткова література, інтернет-джерела; питання до іспиту, а також словник базових лінгвістичних термінів, необхідних для опанування даним курсом.

УДК 81'1: 82.0

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	4
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ	5
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ТЕСТИ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	6
ОСНОВНА ТА ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА	28
СПИСОК БАЗОВИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ	30
ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ	39

ВСТУПНЕ СЛОВО

Курс *Основи мовознавства та літературознавства. Модуль 1. Вступ до мовознавства* є пропедевтичним, тобто початковим у підготовці студентів-філологів з романо-германських мов. Для першого ознайомлення з основними теоретичними питаннями мовознавства протягом другого семестру навчання в університеті виділяється 16 лекційних годин і 8 годин на практичне опанування базовою теоретичною інформацією в процесі підготовки філологів. Основою такої підготовки повинна стати самостійна робота студентів протягом усього семестру. Метою пропонованих методичних матеріалів є, по-перше, формування у студентів I курсу стійкого інтересу до фундаментальних і проблемних питань сучасної науки про мову, що виносяться на обговорення на практичних заняттях і на самостійне опрацювання; по-друге, методичні матеріали стануть у пригоді при підготовці до практичних занять, різного роду тестувань з мовознавчих дисциплін, а також до іспиту зі «Вступу до мовознавства»; по-третє, подані матеріали зорієнтують студента у списку літератури як для обов'язкового опрацювання, так і рекомендованої додаткової літератури.

Одним із найважливіших завдань даного курсу є опанування базовими термінами лінгвістики. Студент повинен вивчити і запам'ятати правильну вимову терміну, його значення, продемонструвати вільне володіння базовою лінгвістичною термінологією, яка подається у короткому термінологічному словнику до методичних рекомендацій.

Успішність підготовки до кожного практичного заняття забезпечує послідовність певних кроків. Починати бажано з теоретичного матеріалу, який розглядався на лекціях: тематика лекційного курсу додається. Після ознайомлення з тематикою лекційного курсу, обов'язковим етапом буде підготовка до практичних занять. Виконання тестових завдань, а також завдань для самостійної роботи є наступним обов'язковим кроком, який демонструє уміння студента користуватися теоретичними знаннями на практиці. Тестові завдання до кожної теми дозволяють перевірити рівень самопідготовки і успішно пройти модульний контроль, який надає можливість студенту отримати високий бал на іспиті.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Тема 1. Мовознавство як наука. Завдання курсу «Вступ до мовознавства». Місце мовознавства в системі гуманітарних наук. Структура мови. Природа мови. Мова і мислення. Когнітивна лінгвістика. Мова і мовлення. Поняття про психолінгвістику.

Тема 2. Загальна характеристика методів дослідження мови. Значення порівняльно-історичного методу для генеалогічної класифікації мов. Індоевропейська мовна сім'я. Слов'янські та романогерманські групи мов. Принципи типологічної класифікації мов. Морфологічна типологія.

Тема 3. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Три аспекти вивчення звуків мови: фізичний, фізіологічний, лінгвістичний (функціональний). Звук і фонема. Фонема і алофони. Фонетика і фонологія.

Тема 4. Артикуляція. Артикуляційна база. Класифікація голосних і приголосних звуків. Позиційні звукові зміни. Комбінаторні звукові зміни: акомодация, асиміляція, дисиміляція. Інші звукові зміни: епентеза, дієреза, гаплогія. Фонетичні закони.

Тема 5. Передумови виникнення та основні етапи історії письма. Значення письма в історії суспільства. Етапи і форми розвитку графічного письма. Піктографія. Виникнення ідеографії (логографічне письмо, ієрогліфи). Фонографічне письмо. Графіка та орфографія. Принципи орфографії: фонетичний, морфологічний, історико-традиційний та ідеографічний.

Тема 6. Лексикологія як розділ мовознавства. Слово як одиниця мови. Типи слів. Слово і лексема. Лексичне значення. Структура лексичного значення. Полісемія і моносемія. Омоніми, типи омонімів. Історизми. Архаїзми. Етимологія як наука. Внутрішня форма слова. Деетимологізація. Лексикографія. Види словників.

Тема 7. Граматика як розділ мовознавства. Предмет граматики, склад граматики. Основні одиниці граматичної будови мови. Сутність морфеми. Види морфем за значенням і місцем у слові.

Тема 8. Граматичне значення. Граматична форма. Основні способи вираження граматичних значень слів: синтетичні та аналітичні способи граматики. Поняття граматичної категорії. Своєрідність граматичних категорій у різних мовах світу.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: **МОВОЗНАВСТВО ЯК НАУКА. КЛАСИФІКАЦІЇ МОВ СВІТУ**

Теоретичні питання для обговорення

1. Предмет і проблематика мовознавства
2. Методи лінгвістичних досліджень
3. Природа і сутність мови
4. Мова і мислення. Мова і мовлення
5. Гіпотези про походження мови

Методичні рекомендації щодо розкриття теми: важливо вивчити всі незнайомі терміни, щоб вільно користуватися ними; поміркуйте над *вічними проблемами мовознавства*, наведіть приклади таких проблем; доведіть, що будь-яка людська мова є перевіреним і надійним засобом пізнання світу. Пригадайте, які розділи науки про мову вивчаються у школі.

Рекомендована література: [1, 2, 3, 5, 8, 11 – обов'язкова; 3, 6, 8 – додаткова].

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Випишіть з підручників (словників) у зошит 2–3 визначення мови. Виберіть найбільш вдале з вашої точки зору. Обґрунтуйте свій вибір.
2. Сучасна лінгвістика складається з багатьох шкіл і напрямків. Запишіть лінгвістичні дисципліни (5–6), які виникли на стику з іншими науками.
3. Поділіть подані нижче засоби спілкування на **вербальні** / **невербальні**; а потім невербальні поділіть на **слухові** та **зорові**: *паркінесика (міміка і жести), світлофор, гудок заводу, сирена швидкої допомоги, телефон, відеотелефон, радіо, ручна азбука для глухонімих, живопис, графіка, азбука Морзе, дорожні знаки, морська сигналізація, скульптура, балет, мова квітів, тайнопис, архітектура, мова барабана, стенографія.*

4. Вкажіть, у чому полягає суттєва різниця між ізолюючими та афік-суючими мовами. Порівняйте відповідні приклади.

Кит.: *хао жень* (добра людина); *сью хао* (робити добро), *дэно хао* (стара дружба), *жень хао во* (людина любить мене); *гунжень* = робота + людина (робітник); *шанжень* = торгівля + людина (торгівельник); *цзюньжень* = воєнна справа + людина (військовий).

Азерб.: *ат* (кінь), *атлар* (коні), *атда* (на коні), *атларда* (на конях).

Турецьк.: *ев* (дім), *ев-лер* (удома), *ев-лер-ін* (твій дім), *ев-лер-ін-де* (у твоєму домі).

Укр. *День змінив ніч. День змінила ніч.* Поясніть, як рід дієслова змінює значення висловлювань.

5. Наведіть приклади мовних знаків. Мова чи мовлення є явищем
- загальним / індивідуальним;
 - стабільним / динамічним;
 - лінійним / нелінійним;
 - явище, в якому немає помилок / можуть бути помилки.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 1

- Виберіть правильну відповідь: **часткове мовознавство – це наука про:** а) частини мови; б) числівники; в) конкретну мову; г) частку як частину мови.
- Виберіть правильну відповідь: **невербальні засоби спілкування – це театр, пантоміма, азбука для глухонімих, азбука Брайля, стенографія, балет, радіо.**
- Виберіть правильну відповідь: а) мова є природним явищем; б) мова є фізіологічним явищем; в) мова є суспільним явищем; г) мова є психічним явищем.
- Виберіть правильну відповідь: **вплив мислення на мову виявляється** а) у створенні okazіonalізмів; б) у поетичних текстах; в) у прозаїчних текстах; г) у наукових теоріях.
- Виберіть правильну відповідь: **мова реально існує** а) у письмових текстах; б) в актах говоріння; в) в поетичних текстах; г) у мисленнєвих актах.

6. Виберіть правильну відповідь: **чи могла б існувати «безмовна» людина ?** а) так; б) ні. Обґрунтуйте відповідь.
7. Виберіть правильну відповідь: **безпосередньо спостерігати можна тільки** а) мову; б) мовлення.
8. Виберіть правильну відповідь: **у мовознавстві переважаючим є шлях пізнання** а) індуктивний; б) дедуктивний; в) контрактивний; г) контрастний.
9. Виберіть правильну відповідь: серед інших існують і такі гіпотези походження мови а) контактна; б) дистанційна; в) вигукова; г) контрастна; д) контрактивна; е) оноματοпоетична.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: ФОНЕТИКА І ФОНОЛОГІЯ

Теоретичні питання для обговорення

1. Предмет і завдання фонетики
2. Три аспекти вивчення звуків
3. Акустична й артикуляційна класифікація звуків
4. Позиційні та комбінаторні звукові зміни. Фонетичні закони
5. Звук і фонема. Фонетика і фонологія

Методичні рекомендації: пригадайте, що ви вчили у школі в розділі *фонетика*; у всіх джерелах зверніть увагу на інформацію, яка є для вас новою; запам'ятайте терміни, що є ключовими при обговоренні кожного питання; перевірте рівень підготовки, виконуючи практичні та тестові завдання до теми 2.

Рекомендована література: [1, 2, 4, 5 – обов'язкова; 11– додаткова].

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Позначте галузі знань, які не є правильними у відповіді на питання: **З якими нелінгвістичними дисциплінами пов'язана фонетика?** *Математика, кібернетика, фізика, історія, анатомія, інформатика, географія.*

2. Випишіть подані пари слів і звуки, які різнять слова у парах: *сон – сан* [o] – [a]; *ткала – ткаля*; *золото – долото*; *люк – лук*; *морок – мороз*; *поради – паради*; *фарс – фарш*; *син – синь*; *вітер – витер*; *ліз – лізь*; *кинь – кінь*.
3. Порівняйте написання і вимову поданих слів. Поясніть фонетичні явища, які зумовили невідповідність між написанням і вимовою: *вогкість* [вохк'іс'т'']; *свідчити* [с'в'іч:и ти]; *хоч би* – [ходжби]; *вожкий* [вожкий]; *у дочці* [удоц'ц'і].
4. Поясніть звукові зміни: сироватка – сиворотка; монисто – намисто; «конбайн» замість *комбайн*; тарілка – (нім.) Teller; павільйон – (фр.) pavillon; (рос.) отчим – (укр.) вітчим; льодом; няня; пісня; з чаєм.
5. Наведіть приклади дифтонгів – справжніх і несправжніх, висхідних і спадних.
6. Якими звуковими змінами можна пояснити просторічну вимову слів: *лаболаторія* (замість лабораторія); *транвай* (замість трамвай); *фершал* (замість фельдшер).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 2

1. Позначте слово, яке випадає з логічного ряду за фонетичним складом:
 - а) *яблуко – м'яч – свято – пір'я – надія*;
 - б) *єдиний – масток – грає – лєш – працюєш*.
2. Позначте стовпчик, у якому всі приголосні звуки дзвінкі:

а) агроном	б) райдуга	в) багаж	г) автор	д) білизна
друзі	сонце	гедзь	ніжність	безлісся
вітер	мороз	жадоба	джунглі	обері
3. Позначте стовпчик, у якому в кожному слові є звук-афrikата:

а) дзвін	б) джерело	в) обличчя	г) підземелля	д) чесний
жменя	рушник	дріжджі	сажень	дзюрчати
джем	чемний	дзига	цвях	крейда
4. Визначте слово, у якому явище асиміляції закріплене на письмі: *радість – просьба – вокзал – призьба – стежка*
5. Визначте, у якому стовпчику (стовпчиках) усі склади відкриті:

а) вода	б) теза	в) поле	г) озеро	д) туга
---------	---------	---------	----------	---------

гроза грамота казка село гарно
сірий коліно нива воля дерево

6. Визначте, у якому стовпчику (стовпчиках) усі склади закриті:
- а) річка б) лікар в) равлик г) чорний д) берег
айстри східці відвів зайчик сідай
осінь узяв доньчин листя іскра
7. Позначте стовпчик, у якому всі слова мають наголос на останньому складі:
- а) цемент б) кілометр в) завдання г) каталог д) навперегін
пурпур круговий хутро документ подружка
камбуз псевдонім житло пагіння ясний
8. Визначте стовпчик, у якому в усіх випадках треба вжити прийменник або префікс **в**. Схарактеризуйте всі звукові зміни у поданих словосполученнях:
- а) зайди (в, у) кімнату б) працюю (в, у) школі г) сам (в, у) дома
виставка (в, у) музеї дав (в, у) руки гриби (в, у) кошику
ходімо (в, у) зоопарк пішов (в, у) кіно зайшов (в, у) кав'ярню
9. Чи достатньо подані слова доказують те, що в англійській мові фонемі /n/ та /m/, а також /b/ та /d/ представляють різні фонемі: net – mat, bed – dad.
10. Виберіть правильну відповідь: а) існування фонетичних законів обмежене тільки простором; б) існування фонетичних законів обмежене тільки часом; в) існування фонетичних законів обмежене і часом, і простором.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ЕТИМОЛОГІЯ. ЛЕКСИКОГРАФІЯ

Теоретичні питання для обговорення

1. Лексикологія як розділ науки про мову. Різні галузі науки про лексику
2. Слово і лексема. Лексичне значення слова. Трансформації у значенні слів. Співвідношення слова і поняття. Поняття і концепт

3. Слова в семантичному полі. Способи перенесення назв. Табу та евфемізми. Омоніми. Пароніми
4. Етимологія та її завдання. Внутрішня форма слова. Деетимологізація. «Народна етимологія»
5. Лексикографія. Основні види словників

Методичні рекомендації: особливу увагу зверніть на термінологію до теми; підготуйте приклади, щоб проілюструвати відповіді на питання; опишіть словники з мови спеціальності, якими користуєтеся.

Рекомендована література: [1, 2, 5, 7 – обов'язкова; 1, 2, 5, 12 – додаткова].

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Визначте, яких лексичних значень набуває слово *земля* у наведених реченнях:

Земля обертається навколо своєї осі і навколо Сонця. Перед посівною *землю* виорали плугом. Гвинтокрил піднявся з *землі*. Моряки побачили багато чужих *земель*. Не забути нам рідну *землю*. *Земля* була ще мерзла. Люди на кораблі побачили нарешті *землю*.

2. На основі відповідних словників з'ясуйте семантичний об'єм поданих нижче слів. У якій мові семантичне коло цих слів вужче, у якій ширше?

Українська мова	Англійська мова	Латинська мова
<i>алгол</i>	<i>algorithmic language</i>	<i>algorithmus</i>
<i>детектив</i>	<i>detective</i>	<i>detego</i>
<i>джерпер</i>	<i>jumper jump</i>	–
<i>рекорд</i>	<i>record</i>	<i>record</i>

3. Вкажіть відмінність лексичних значень від понять:

(укр.) *Сіль* – білий кристалевий порошок з гострим смаком, використовується як необхідна приправа до їжі.

Сіль – хімічна речовина, у якій щільні атоми кисню заміщені атомами металів.

(рос.) *Вода* – прозора жидкость, без цвета и запаха, образую- щая реки, моря и другие водоемы, используемая человеком как питье и составная часть пищи.

Вода – жидкое вещество, представляющее собой соединение во- дороду и кислорода, температура плавления – ноль градусу, тем- пература кипения – сто градусу, удельный вес – 1, способна рас- творять в себе другие вещества.

4. З'ясуйте лексичне значення слів та словосполучень, уведіть їх до складу речень:

(англ.) book, magazine, material, wealth, untold

(нім.) der Aufbau, die Bank, der Held, die Macht, der Zug

5. З поданими словами складіть речення, у яких вони вживалися б у прямому і переносному значеннях. Визначте тип переносних уживань слів (метафора, метонімія, синекдоха).

Зразок: солодкий – *солодка страва* (пряме значення), *солодкий сон* (переносне, метафора). Діти любляють солодкі страви. Со- лодкий сон перервав будильник.

Легкий, село, весняний, сміятись, в'янути, рука.

6. Визначте у поданих реченнях слова-омоніми, вкажіть їхні різно- види.

А) *Ой піду я в чисте поле – там дівчина просо поле.* Б) *Сіли гуси на став – білим-білим він став.* В) *Над землею вставало сонце, по- вертався Лука в село. Може, тільки щасливий сон це? З димом го- ре його пішло.* Г) *Я не скрипичний ключ, а журавлиний. Тобі над полем в небі напишу.*

7. Наведіть п'ять прикладів прислів'їв і приказок, побудованих на зіставленні протилежних (антонімічних) понять.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 3

1. Визначте непаронімічну пару слів:

вимова *вірний* *континент* *реалії* *талант*

вимога *відданий* *контингент* *регалії* *талан*

2. Визначте слово, з яким логічно не сполучається слово **ВИСЛОВЛЮ- вати:**

думки, почуття, ідеї, звуки, міркування.

3. Визначте слово, яке випадає з логічного ряду:

гривна, долар, франк, євро, фунт.

4. Визначте помилки у доборі антонімів або вкажіть, що помилок немає:

<i>професіонал</i>	<i>зрозумілий</i>	<i>працювати</i>	<i>порядок</i>
<i>аматор</i>	<i>мудрий</i>	<i>байдикувати</i>	<i>безлад</i>
<i>літувати</i>	<i>правдивий</i>	<i>безсмертя</i>	<i>буденний</i>
<i>зимувати</i>	<i>фальшивий</i>	<i>забуття</i>	<i>святковий</i>

5. Визначте ненормативне слово у синонімічному ряді:

Говорити, балакати, розмовляти, базарити, бесідувати.

Петрати, розумітися, шарити, тямити, знатися.

Гроші, бакси, банкноти, валюта, кошти.

6. Визначте, до якої групи належить слово з погляду активного/ пасивного вжитку:

Модем (активна лексика; архаїзм; історизм; неологізм);

Очіпок (активна лексика; архаїзм; історизм; неологізм);

Миловид (активна лексика; архаїзм; історизм; неологізм).

7. Лексикографія пов'язана (вибрати правильний термін) з *граматикою, фонетикою, синтаксисом, лексикологією, фразеологією, семасіологією.*

8. Розрізняють такі омоніми (підкреслити правильні словосполучення): *неточні, неповні, недоречні, етимологічні, синтетичні, гомогенні, гематогенні, гетерогенні.*

9. Забута внутрішня форма слова називається (підкреслити правильну відповідь): *гегемоном, етимоном, пакімоном, словотвірним афіксом.*

10. Слово і лексема – це (вибрати правильну відповідь) *слова-синоніми; слова-антоніми; слова-пароніми; тотожні поняття; різні поняття.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: ГРАМАТИКА

Теоретичні питання для обговорення

1. Предмет і склад граматики. Морфема. Види морфем за значенням і місцем у слові
2. Граматичне значення. Спосіб граматики
3. Синтетичні та аналітичні способи граматики
4. Граматична форма. Парадигма. Граматична категорія
5. Своєрідність граматичних категорій у різних мовах світу

Методичні рекомендації: пригадайте, що вчили у школі в розділі *морфологія*; особливу увагу слід приділити новим термінам і поняттям; виконайте всі практичні та тестові завдання до теми *граматика*; а також всі підсумкові контрольні завдання з дисципліни, щоб перевірити свій рівень підготовки до іспиту.

Рекомендована література: [1, 2, 4, 5, 10; 9, 10 – додаткова]

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Почленуйте на морфеми подані нижче слова. Виділіть кореневі (лексичні) і афіксальні морфеми.
Весна, сум, роздоріжжя, купе, кенгуру, бордо, токар, білуватий, перегукуватися, обездолений, американський, бездоказовий.
2. Погрупуйте афіксальні морфеми поданих слів на власне граматичні (реляційні), лексико-граматичні (словотвірні, дериваційні) і формально-структурні (інтерфікси).
Ліс, ліса, лісистий, лісний, лісник, лісництво, лісовий, лісовик, лісовоз, лісоекспорт, лісок, лісоматеріал, праліс, Полісся.
3. Перекладіть англійські слова українською мовою. Виділіть спільний афікс, визначте його значення і функцію.
Ticketless, hopeless, soundless, voiceless, toothless, nameless, legless, planless, airless, armless, heartless, sleepless, careless, noiseless.
4. Поясніть редуплікацію як певний спосіб вираження граматичних значень. Визначте граматичні значення, що виражені у такий спосіб.

*Тиша в морі... ледве-ледве колихає море хвилі (Л. Українка). Тю-
тюн був високий і густий-прегустий (О. Довженко). Син нам дів-
чину вестиме, що його чекала-ждала з многотрудного походу (М.
Рильський). Дим-димок од машин, мов дівочі літа (П. Тичина). Бі-
ло-біло в їхніх степах, аж до крайнеба лежать перед ними розс-
телені полотна снігів (О. Гончар). Пшениця – арнаутка сіяна рів-
ними-рівними рядками. І чиста-чиста, ніде ані бур'яночки (О. Ви-
шня). Уявіть собі таку картину: сидите ви над ставком рано-
вранці ще й ранесенько. І ось ваш поплавок поїхав-поїхав-поїхав і
зник під водою. Коли починає поплавок їхати-їхати-їхати, поко-
тилося-покотилося-покотилося тоді у вас із-під серця щось холо-
дне, покотилося-покотилося-покотилося кудись униз (О. Вишня).*

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 4

- Граматичне значення** (виберіть правильну відповідь) *розрізняє слова; пояснює слова; об'єднує слова; визначає слова.*
- Граматичні значення властиві** (виберіть правильну (-ні) відпо-
відь (-ді) *морфемам, фонемам, словам, формам слів, словосполу-
ченням, реченням.*
- Граматичний спосіб** – це спосіб (виберіть правильну відповідь)
*пояснити слово; поєднати слова; розрізнити слова; виразити
граматичне значення; виділити частини мови.*
- Граматична форма** – це (виберіть правильну відповідь) *поєднан-
ня граматичного і лексичного значення; поєднання граматичних
властивостей слова; поєднання словоформ; поєднання граматич-
них значень і способів їх вираження.*
- Позначте, у яких парах є слово з помилкою у префіксі:

<i>безшумний</i>	<i>зцідити</i>	<i>зшити</i>	<i>скласти</i>	<i>схуднути</i>
<i>розтопити</i>	<i>струсити</i>	<i>рохитати</i>	<i>зчепити</i>	<i>скласти</i>
<i>безпечний</i>	<i>зціляти</i>	<i>прегарний</i>	<i>присісти</i>	
<i>прегіркий</i>	<i>презирливий</i>	<i>привабливий</i>	<i>прекраси</i>	
- Позначте, у яких парах слів способом граматики є внутрішня фле-
ксія.

Стіл-стола; друг-друзі; стрибати-стрибнути; ходив-ходила; співаю-співатиму; несучи-неси; (рос.) брать-беру; класти-кладу; избежать-избежатъ; знаю-знають; (англ.) foot-feet; take-took; go-went; am-is; (нім.) gut-besser; Fuss-Fusse; blau-blauer.

7. Визначте слова, в яких є нульовий афікс:

Доповідач, успіх, природа, родич, родичка, народник, купе, тут, Дунай, селянство, сусід, коментар, співавтор, лисичка, хлопчик, пальто, меню, сам, читати, читатиму, універ (університет), турне.

8. Знайдіть слова, написання яких не відповідає орфографічним нормам української мови.

Децибел, компрометація, інновація, трельяж, не дивно, мідіспідниця, блицінтерв'ю, моторалі, дзвонарь, яхт-клуб, яхтсмен, суперзірка, екстраклас, архаїка, півтонни, кутюр'є, епіграмма.

9. Знайдіть слова, в яких є дериваційні афікси.

Спортивний, подвір'я, заріччя, телятко, зеленкувате, співучий, почервонілий, братерський, холодненький, задеснянський, ліс, лісом, мудріший, вітер, вітронько, Приазов'я, наділяти, наділ.

10. У поданих реченнях виділіть іменники і прикметники, в яких граматичне значення виражається синтетичними способами.

А проте ми весну називаємо по праву порою щастя, юності, надій, засівів, праці, співів і кохання. Листки й метелики літали при землі, пили останній мед у квітнику джмелі, і в чистій тишині шопенівського саду ми тихо слухали Шопенову баладу (М. Рильський). Ти ізнов мені снишся на стежці гіркої розлуки синім лугом, ромашкою, птицею з канівських круч (А. Малишко).

Вчилися ми в Коцюбинського любити і цінувати українську народну пісню, фольклор, думи і мудрість народну. «Та в мене є надія, що наша літературна мова, як молоде вино, очиститься з часом од шумовиння і стане прозорою і міцною», – писав М. М. Коцюбинський у листі до І. С. Нечуя-Левицького.

ПІДСУМКОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Варіант 1

1. Дайте визначення мови.
2. Абсолютні універсалиї – це (підкреслити правильну відповідь):
 - а) фонетичні, граматичні й семантичні ознаки мов світу;
 - б) ознаки, наявні в багатьох, але не в усіх мовах світу;
 - в) ознаки, що властиві кожній мові світу.
3. До вербальних засобів спілкування належать (позначте найбільш повну відповідь):
 - а) усне та писемне мовлення;
 - б) азбука Брайля для сліпих, ручна азбука для глухонімих, стенографія, тайнопис;
 - в) ручна азбука для глухонімих, стенографія, тайнопис, азбука Брайля для сліпих, усне та писемне мовлення.
4. Основні рівні мови (підкреслити правильну відповідь):
 - а) морфологічний, словотвірний, фразеологічний;
 - б) фонема, морфема, лексема, речення, текст;
 - в) фонологічний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний, текстовий.
5. Окресліть у загальному вигляді, чим займається прикладне мовознавство.
6. Комунікативна функція мови – це (підкреслити правильну відповідь):
 - а) функція пізнання світу речей;
 - б) функція спілкування;
 - в) функція вираження прекрасного.
7. Для дослідника мови важливі аспекти (підкреслити правильну відповідь):
 - а) синхронічний і динамічний;
 - б) динамічний і функціональний;
 - в) синхронічний і діахронічний.
8. Генеалогічна класифікація базується (підкреслити правильну відповідь):

- а) на описовому методі;
- б) на експериментальному методі;
- в) на порівняльно-історичному методі.

9. Конкретна фонетика вивчає (підкреслити правильну відповідь):

- а) спільні звуки в різних мовах світу;
- б) конкретні звуки у споріднених мовах;
- в) звуки певної мови або якоїсь групи мов.

10. Голосні й приголосні звуки різняться (підкреслити правильну відповідь):

- а) артикуляційною базою;
- б) співвідношенням тону і шуму;
- в) силою й висотою.

11. Артикуляційною базою називається (підкреслити правильну відповідь):

- а) сукупність голосних і приголосних звуків;
- б) сукупність кульмінації та рекурсії;
- в) сукупність артикуляційних навичок, характерних для певної мови.

12. Редукція голосних буває (підкреслити правильну відповідь):

- а) довгою та короткою;
- б) кількісною та якісною;
- в) акустичною та артикуляційною.

13. Асиміляція – це (підкреслити правильну відповідь):

- а) артикуляційне уподібнення одного звука до іншого;
- б) артикуляційне розподібнення звуків;
- в) пристосування сусідніх звуків.

14. Фонема – одиниця (підкреслити правильну відповідь):

- а) конкретна;
- б) залежна;
- в) абстрактна.

15. Опишіть конотативне значення слова.

16. Лексикологія – розділ науки про мову, який вивчає (підкреслити правильну відповідь):

- а) словники мови;
 - б) процеси найменування;
 - в) словниковий склад мови.
17. Омоформи – це слова (підкреслити правильну відповідь):
- а) які вимовляються однаково, але різняться написанням;
 - б) які пишуться однаково, а вимовляються по-різному;
 - в) в яких збігаються тільки окремі форми.
18. Етимологія – розділ мовознавства, який вивчає (підкреслити правильну відповідь):
- а) значення слів;
 - б) застарілі слова;
 - в) походження слів.
19. Усі словники поділяються на (підкреслити правильну відповідь):
- а) одномовні та двомовні;
 - б) тлумачні та фразеологічні;
 - в) енциклопедичні й лінгвістичні.
20. Граматика складається з двох розділів (підкреслити правильну відповідь):
- а) словотвір і учення про частини мови;
 - б) дериватологія та морфологія;
 - в) морфологія і синтаксис.
21. Граматичне значення – (підкреслити правильну відповідь):
- а) узагальнене (абстрактне);
 - б) одиничне (конкретне);
 - в) дериваційне (абстрактне).
22. Які три основних типи значень мають морфеми?
23. Розрізняють такі форми слова (підкреслити правильну відповідь):
- а) синтетичні й аналітичні;
 - б) синтаксичні й аналогічні;
 - в) синтетичні й синтаксичні.
24. Мови, які не мають афіксів, у типологічній класифікації називаються (підкреслити правильну відповідь):
- а) інкорпоруючі;
 - б) утворюючі;

- в) ізолюючі.
25. Пароніми – це слова (підкреслити правильну відповідь):
- а) близькі за написанням і морфемним складом;
 - б) близькі за звучанням і морфемним складом;
 - в) близькі за написанням і звучанням.
26. Дери́ваційне значення стосується (підкреслити правильну відповідь):
- а) фонетики і лексики; граматики і лексики; граматики і фонетики.
27. Конфі́кс, або цирку́мфікс складається (підкреслити правильну відповідь):
- а) з одного компонента;
 - б) з двох компонентів;
 - в) з трьох компонентів.
28. Лексичне значення мають (підкреслити правильну відповідь)
- а) усі слова; не всі слова; тільки повнозначні слова.
29. Граматичний спосі́б – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) засі́б вираження граматичного значення;
 - б) спосі́б організації мовних одиниць;
 - в) сукупність граматичних значень.
30. Дайте визначення і наведіть приклади дисиміляції.

Варіант 2

1. Першим етапом у розвитку графічного письма була (підкреслити правильну відповідь):
- а) ідеографія;
 - б) фонографія;
 - в) піктографія.
2. З якими науками пов'язане мовознавство (підкреслити найбільш вичерпну відповідь):
- а) з народознавством, історією, археологією, етнографією, соціологією, психологією, анатомією й фізіологією, математикою;
 - б) з гуманітарними й природознавчими науками;
 - в) з гуманітарними науками.

3. На земній кулі існує (підкреслити правильну відповідь):
- а) 2996 мов;
 - б) 6809 мов;
 - в) майже 6000 мов.
4. Білінгвізм є (підкреслити правильну відповідь):
- а) поширеним наслідком економічних зв'язків;
 - б) поширеним наслідком мовних контактів;
 - в) поширеним наслідком наукових контактів.
5. Дайте визначення поняттю «штучні мови».
6. До японської мовної сім'ї входять (підкреслити правильну відповідь):
- а) лише японська мова;
 - б) японська й китайська мови;
 - в) японська, китайська й тайська мови.
7. Мови об'єднують у типи (підкреслити правильну відповідь):
- а) за спорідненістю;
 - б) за особливостями їх структури;
 - в) за генетичним принципом.
8. У типологічному відношенні найкраще вивчений (підкреслити правильну відповідь):
- а) морфологічний рівень;
 - б) синтаксичний рівень;
 - в) фонологічний рівень.
9. Графіка і орфографія вивчають (підкреслити правильну відповідь):
- а) мовні знаки;
 - б) передавання звуків на письмі;
 - в) норми вимови звуків.
10. Опишіть практичну цінність фонетичних досліджень.
11. Звуки мовлення вивчають у трьох аспектах (підкреслити правильну відповідь):
- а) фізичний; семантичний, графічний;
 - б) фізіологічний, етимологічний, соціальний;
 - в) акустичний, фізіологічний, лінгвістичний.

12. Матеріальним засобом реалізації мовлення є (підкреслити правильну відповідь):
- а) звук;
 - б) фонема;
 - в) буква.
13. Сила звука визначається (підкреслити правильну відповідь):
- а) часом його звучання;
 - б) амплітудою звукового коливання;
 - в) частотою коливань.
14. Артикуляція – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) робота язика;
 - б) робота активних мовних органів;
 - в) робота апарату мовлення.
15. Опишіть різницю між голосними й приголосними звуками.
16. Тонально-шумні приголосні – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) сонорні;
 - б) глухі приголосні;
 - в) дзвінкі приголосні.
17. Комбінаторні звукові зміни зумовлені (підкреслити правильну відповідь):
- а) наголосом;
 - б) взаємодією звуків;
 - в) позицією звука.
18. Акомодация – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) повне пристосування вимови суміжних голосних і приголосних;
 - б) часткове пристосування вимови суміжних голосних і приголосних;
 - в) уподібнення однотипних звуків у процесі мовлення.
19. Позиційні звукові зміни можуть відбуватися (підкреслити правильну відповідь):
- а) тільки на початку слова;
 - б) тільки наприкінці слова;
 - в) на початку й наприкінці слова.

20. Охарактеризуйте денотативне, конотативне й контекстуальне значення слова.
21. Втрату внутрішньої форми слова називають (підкреслити правильну відповідь):
- а) деетимологізацією;
 - б) семантизацією;
 - в) артикуляцією.
22. Морфема – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) найменша ідеальна частина слова;
 - б) найменша матеріальна частина слова з певним значенням;
 - в) найменша матеріальна частина слова, що не має значення.
23. Морфемі поділяються на (підкреслити правильну відповідь):
- а) суфікси і префікси;
 - б) флексії та афікси;
 - в) корені й афікси.
24. Інтерфікс розташований між (підкреслити правильну відповідь):
- а) коренем і суфіксом;
 - б) префіксом і коренем;
 - в) коренями в складному слові.
25. У чому полягає специфіка ономастики?
- 26 Двосторонні одиниці мають (підкреслити правильну відповідь):
- а) план вигляду і план змісту;
 - б) план зовнішній та внутрішній;
 - в) план вираження і план змісту.
27. Конкретна лексикологія вивчає (підкреслити правильну відповідь):
- а) словниковий склад однієї мови;
 - б) конкретний шар лексики;
 - в) конкретні явища лексикології.
28. Власне лексикологія – це наука (підкреслити правильну відповідь):
- а) про власні імена;
 - б) про загальні назви;
 - в) про словниковий склад мови.
29. Лексема – це (підкреслити правильну відповідь):

- а) абстрактна одиниця;
- б) конкретна одиниця;
- в) службова одиниця.

30. Денотативне значення – це (підкреслити правильну відповідь):

- а) віднесеність підмета до присудка;
- б) віднесеність слова до його значення;
- в) віднесеність слова до предмета.

Варіант 3

1. Основою мовознавчої методології є (підкреслити правильну відповідь):

- а) філософія;
- б) соціологія;
- в) етнологія.

2. Фонетика пов'язана з нелінгвістичними дисциплінами, зокрема з (підкреслити правильну відповідь):

- а) математикою;
- б) фізикою;
- в) соціологією.

3. Конотативне значення – це (підкреслити правильну відповідь):

- а) контекстуальне значення;
- б) «додатки» до основного значення;
- в) основне значення.

4. Методом дослідження є (підкреслити правильну відповідь):

- а) спосіб описання мовних явищ;
- б) спосіб пізнання предмета чи явища;
- в) спосіб зіставлення мовних одиниць.

5. Інтралінгвістика вивчає (підкреслити правильну відповідь):

- а) побудову й організацію мови загалом;
- б) зв'язки мови з іншими науками;
- в) мову як соціальне явище.

6. Чим відрізняються акомодация та асиміляція?

7. Акустика розрізняє в звуках (підкреслити правильну відповідь):

- а) позиційні зміни;
- б) комбінаторні зміни;
- в) силу, висоту, довготу і тембр.

8. Індуктивний метод полягає в тому, що (підкреслити правильну відповідь):

- а) на базі загальних положень роблять висновки про окремі факти;
- б) на базі конкретних фактів встановлюються причинні зв'язки;
- в) на базі окремих фактів роблять висновок про загальне.

9. Тембр – це (підкреслити правильну відповідь):

- а) звукове забарвлення;
- б) частота коливань за одиницю часу;
- в) тривалість звучання.

10. У чому полягає відмінність між моносемією і полісемією?

11. Описова фонетика вивчає (підкреслити правильну відповідь):

- а) спільні звуки в різних мовах;
- б) звуки певної мови;
- в) звукову систему мови на певному етапі її розвитку.

12. Конфікс, або циркумфікс складається (підкреслити правильну відповідь):

- а) з одного компонента;
- б) з двох компонентів;
- в) з трьох компонентів.

13. Граматичне значення – (підкреслити правильну відповідь):

- а) узагальнене (абстрактне);
- б) одиничне (конкретне);
- в) дериваційне (абстрактне).

14. Тонально-шумні приголосні – це (підкреслити правильну відповідь):

- а) сонорні;
- б) глухі приголосні;
- в) дзвінкі приголосні.

15. Чому дериватологія (словотвір) пов'язана з граматиною?

16. Морфологічний принцип орфографії вимагає (підкреслити правильну відповідь):

- а) правильне написання всіх морфем у слові;
 - б) однакового написання морфем в усіх випадках, незалежно від звучання;
 - в) точну передачу на письмі звучання морфем у слові.
17. Внутрішня форма слова – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) усі морфем, що виділяються у слові;
 - б) лексичне значення слова;
 - в) ознака предмета, що покладена в основу його назви.
18. Евфемізми – це слова (підкреслити правильну відповідь):
- а) вживання яких заборонено з різних причин;
 - б) мають однаковий звуковий склад;
 - в) вживаються замість слів з грубим чи неприємним змістом.
19. Граматика – (підкреслити правильну відповідь):
- а) набагато абстрактніша порівняно з лексикою;
 - б) набагато конкретніша порівняно з лексикою;
 - в) називає предмети і явища індивідуально, розчленовано.
20. Які слова називають архаїзмами?
21. Граматичні способи – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) матеріальне вираження значення слова;
 - б) матеріальне вираження афіксів;
 - в) матеріальні засоби вираження граматичних значень.
22. Морфем поділяються на (підкреслити правильну відповідь):
- а) суфікси і префікси;
 - б) флексії та афікси;
 - в) корені й афікси.
23. Лексема – це (підкреслити правильну відповідь):
- а) абстрактна одиниця;
 - б) конкретна одиниця;
 - в) службова одиниця.
24. Перенесення значення за суміжністю називається (підкреслити правильну відповідь):
- а) метафоричним;
 - б) метонімічним;
 - в) аналогічним.

25. Які є три аспекти у вивченні звуків?
26. Основні рівні мови (підкреслити правильну відповідь):
- а) морфологічний, словотвірний, фразеологічний;
 - б) фонема, морфема, лексема, речення, текст;
 - в) фонологічний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний, текстовий.
27. Редукція голосних буває (підкреслити правильну відповідь):
- а) довгою та короткою;
 - б) кількісною та якісною;
 - в) акустичною та артикуляційною.
28. У типологічному відношенні найкраще вивчений (підкреслити правильну відповідь):
- а) морфологічний рівень;
 - б) синтаксичний рівень;
 - в) фонологічний рівень.
29. У більшості мов морфема (підкреслити правильну відповідь):
- а) збігається зі складом;
 - б) не збігається зі складом;
 - в) збігається зі значенням слова.
30. Наукова етимологія пов'язана (підкреслити правильну відповідь):
- а) з порівняльно-історичним методом;
 - б) зі структурним методом;
 - в) з описовим методом.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Глущенко В. А., Ледняк Ю. В., Овчаренко В. М., Рябініна І. М. Мова як система. Навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 132 с.
2. Голубовська І. О. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2016. 320 с.
3. Драгомирецький П. П., Пена Л. І. Вступ до мовознавства : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 102 с.
4. Кійко Ю. С., Агапій А. П., Мельник Ю. Й. Вступ до мовознавства: практикум. Чернівці: Чернів. ун-т. 2021. 176 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2010. 368 с.
6. Мізін К. І. Вступ до мовознавства. Кременчук : Вид-во КНУ, 2011. 256 с.
7. Монжалеї Т. К. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 183 с.
8. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
9. Терехова Д. І. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник для студентів першого курсу. Київ-Полтава: «Полтавський літератор», 2012. 224 с.
10. Югай К. П., Гладкова Р. Я. Вступ до мовознавства. Херсон : Айлант, 2011. 160 с.
11. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навчальний посібник для самостійної роботи студента. Київ : ВЦ"Академія", 2011. 304 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Биби́к С. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. *Українська мова*. 2011. № 4. С. 22–32.
2. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 416 с.
3. Бугайски М. Язык коммуникации / Пер. с польск. Харьков: Изд-во «Гуманитарный центр», Артеменко Э. Г., 2010. 544 с.
4. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи: [зб. наук. праць]; [редкол.: Белова А. Д. (голов. ред.) та ін.]. К.: Логос, 2010. 252 с.
5. Мельник І. А. Фонетика і лексикологія української мови : Навчально-методичні матеріали для студентів. Луцьк : Надстир'я, 2019. 72 с.
6. Михальчук О. «Мовна поведінка» як категорія української соціолінгвістики *Мова і суспільство*, 2014. Вип. 5. С. 28–39.
7. Основи мовознавства. КНУ ім. Т. Шевченка. Інститут філології. Київ, 2016. 176 с.

8. Осіпова Т. Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен вербалізації невербаліки: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2019. 388 с.
9. Основи лінгвістичних знань: навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. Р. Корольов, Ю. О. Письменна, З. В. Рожченко; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: Київський університет, 2013. 287 с.
10. Супрун Л. В. Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота. Київ: Знання, 2012. 335 с.
11. Хомич Т. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, Фонологія, Фономорфологія, Орфоєпія, Графіка, Орфографія: Першокурснику на допомогу. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. 116 с.
12. Яковлева О. В. Проблема символічного значення в сучасній україністиці. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Філологія. Т. 24, випуск 1 (19), 2019. С. 109–117.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/eb>)
3. Лінгур (<http://linguist.univ.kiev.ua>)
4. Лінгвістичний портал (<http://proling.com>)
5. Нова Мова (<http://novamova.com.ua>)

СПИСОК БАЗОВИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ

- **аглютинативні мови** (англ.: agglutinative languages) – мови, в яких приєднання афіксів здійснюється на основі аглютинації
- **аглютинація** (англ.: agglutination; нім.: Agglutination, f) – механічне приєднання однозначних стандартних афіксів до незмінних основ при словотворі, напр.: казах. *ара* (пилка) – *ара-лар* (пилки). На відміну від *фузії*, аглютинація має кілька специфічних особливостей: а) при словозміні корінь не змінюється (пор.: *муха* – *мусі* – фузійне явище); б) афікси однозначні (пор.: *мухам* – суфікс одночасно виражає і множину, і давальний відмінок); в) афікси стандартні (*-лар* у казахській мові приєднується до всіх іменників для позначення множини)
- **акомодація** (англ.: accommodation; нім.: Akkommodation, f; Anpassung, f) – часткове пристосування артикуляції суміжних приголосного та голосного звуків, коли екскурсія наступного звука пристосовується до рекурсії попереднього (*прогресивна акомодація*), чи рекурсія попереднього звука пристосовується до екскурсії наступного (*регресивна акомодація*), напр.: *муха-мусі*
- **аморфна мова** (англ.: amorphous language; нім.: amorphe Sprache, f) – мова, що не має афіксів, у якій відношення між словами виражаються аналітичними граматичними способами
- **аналітична мова** (англ.: analytic language; нім.: analytische Sprache, f) – мова, в якій граматичні відношення виражаються службовими словами, порядком слів та інтонацією, напр., англійська
- **антоніми** (англ.: antonyms; нім.: Antonyme, Pl) – слова з протилежним значенням, напр.: *чуйний* – *жорстокий*
- **антропоніми** (нім.: Antroponyme, Pl) – власні імена (прізвища, імена, по батькові, прізвиська і т. п.), напр.: *Галина, Kohl* тощо
- **артикуль** (англ.: article) – різновид службових слів
- **артикуляційна база** (англ.: basis of articulation; нім.: Artikulationsbasis, f) – сукупність тенденцій вимови, що характеризує рухи мовленнєвого апарату носіїв певної мови
- **артикуляція** (англ.: articulation; нім.: Artikiilation, f) – вимова звуків; рухи та позиції органів мовлення, які необхідні для вимови певного звуку. Складається з екскурсії (органи мовлення переходять у положення, необхідне для вимови цього звуку), витримки та рекурсії (органи мовлення повертаються в попередній стан)
- **архаїзм** (англ.: archaism; нім.: Archaismus, m) – застаріле слово, яке вийшло зі сфери вжитку (і замінене новим), напр.: *вуйко*, нім. *Base (Tante)*
- **асиміляція** (англ.: assimilation; нім.: Assimilation, f) – уподібнення, пристосування однотипних звуків один до одного з метою спрощення вимови. Напр.: лат. *ad + fero = affero* – *А. повна*; нім. *zimber > Zimmer* – *А. прогресивна*; укр. *свято > [с'в'ато]* – *А. контактна*; укр. *зозуля > [зузуля]* – *А. ди-стактна*
- **афікс** (нім.: Affix, n) – морфема з граматичним значенням, “зв’язана” морфема, яка не може вживатися у даній мові як самостійна одиниця на відміну

від “вільних” морфем з лексичним значенням (пор.: *стіл; стілець; столи*); залежно від положення стосовно основи серед афіксів виділяють префікси, постфікси, інфікси

- **вербальне мислення** (*англ.*: verbal thinking) – мислення, що протікає в формі слів (на противагу до, напр., художнього мислення, яке протікає в невербальній формі)
- **власна назва** (*англ.*: proper name; *нім.*: Eigennamen, m) – слово чи словосполучення, яке служить для позначення одиничних предметів
- **внутрішня лінгвістика** (*англ.*: internal linguistics; *нім.*: innere Linguistik) – галузь мовознавства, що вивчає системні відношення мовних одиниць без огляду на зовнішньолінгвістичні чинники
- **внутрішня флексія** (*англ.*: internal inflexion; *нім.*: innere Flexion, f) – зміна голосного чи приголосного в корені, що служить для утворення нових слів або форм слова, тобто має дериваційне чи реляційне значення. На відміну від інфікса, який додатково вставляється у корінь слова, внутрішня флексія викликає лише чергування вже наявних у корені звуків, напр.: *беру – вибір*; *нім.*: Stadt – Städte; *англ.*: foot – feet
- **внутрішня форма слова** (*англ.*: bridge meaning; *нім.*: innere Form, f) – семантична і структурна співвіднесеність морфем, з яких складається слово, з його значенням; ознака, покладена в основу номінації слова, мотивує звуковий образ слова, вказує на причину, через яку дане значення виявилось вираженим саме таким сполученням звуків
- **генеалогічна класифікація** (*англ.*: genealogical (pedigree) classification; *нім.*: genealogische Klassifikation, f) – класифікація мов, що базується на мовній спорідненості та спільному походженні
- **гідронім** (*нім.*: Hydronym, n) – назви річок і водоймищ
- **голосні** (*англ.*: vowels; *нім.*: Vokale, Pl) – клас звуків мови, що виділяється на основі артикуляторних, акустичних та функціональних ознак на противагу приголосним. Головні з цих ознак: утворення голосних з обов’язковою участю голосу при відсутності будь-яких перешкод у надгортанних порожнинах; відсутність локалізованого м’язового напруження; складоутворююча роль
- **граматика** (*англ.*: grammar; *нім.*: Grammatik, f) – система морфологічних і синтаксичних категорій мови; розділ мовознавства, який вивчає ці категорії
- **граматична категорія** (*англ.*: grammatical category; *нім.*: grammatische Kategorie, f) – сукупність елементів мови (слів, значущих частин слів і сполучень слів), об’єднана спільним граматичним значенням з обов’язковою наявністю у цій мові відповідного граматичного способу для вираження цього граматичного значення. Так, в англ. і нім. мовах немає категорії виду, оскільки в цих мовах немає спеціальних граматичних способів для вираження цього граматичного значення
- **граматична форма** (*англ.*: grammatical form; *нім.*: grammatische Form, f) – співвідношення граматичного значення та граматичного способу в їхній єдності

- **граматичне значення** (*англ.*: grammatical meaning; *нім.*: grammatische Bedeutung, f) – узагальнене мовне значення, яке притаманне цілому ряду слів чи словоформ і має своє регулярне (стандартне) вираження, напр.: слова “дорогої”, “золотої” мають граматичне значення ж. р., одн., род. відм.
- **граматичний спосіб** (*англ.*: grammatical means; *нім.*: grammatische Weise, f) – матеріальне вираження граматичних значень, напр.: у словах “дорогої”, “золотої” граматичні значення родового відмінку однини жіночого роду виражаються закінченням *ої*
- **деетимологізація** (*англ.*: de-etymologization; *нім.*: Abschleifung, f) – втрата внутрішньої форми слова
- **денотат** (*англ.*: denotatum; *нім.*: Denotat, n) – позначуваний предмет або клас однотипних предметів
- **дериваційне значення** (*англ.*: derivational meaning; *нім.*: derivative Bedeutung, f) – значення словотворчих афіксів, які служать для утворення нових слів (на відміну від *реляційного значення*)
- **деривація** (*англ.*: derivation; *нім.*: Ableitung, f) – утворення нових слів за допомогою афіксів
- **дисиміляція** (*англ.*: dissimilation; *нім.*: Dissimilation, f) – розподібнення, заміна одного з двох однакових або подібних звуків іншим, відмінним від того, який залишається, за певною ознакою з метою уникнення монотонності у вимові, напр.: лат. peregrinum > фр. perelin – *Д. регресивна дистантна*; Februar > рос. февраль – *Д. прогресивна дистантна*
- **діахронія** (*англ.*: diachronis) – історичний розвиток мовної системи чи її елементів як предмет вивчення
- **довгота звука** (*англ.*: length) – акустична характеристика звука, яка залежить від тривалості коливань
- **евфемізм** (*англ.*: euphemism; *нім.*: Euphemismus, m) – емоційно нейтральне слово чи вираз, що вживається замість табу або синонімічного слова та виразу, що здаються мовцю неввічливими, нетактовними чи небезпечними, напр.: *новоутворення* – замість *пухлина*, *відхилитись від істини* – замість *збрехати*
- **екскурсія** (*англ.*: on-glide; *нім.*: Anglitt, m) – перша фаза артикуляції звука, підготовка органів мовлення до вимови
- **експериментальна фонетика** (*англ.*: instrumental phonetics; *нім.*: experimentale Phonetik, f) – галузь фонетики, в якій використовуються інструменти та прилади для вивчення властивостей звуків
- **екстралінгвальний** (*англ.*: extralinguistic; *нім.*: extralinguistisch) – той, що відноситься до реальної позамовної дійсності, в умовах якої відбувається функціонування і розвиток цієї мови
- **етимологія** (*нім.*: Etymologie, f) – наука про походження слів
- **етимон** (*англ.*: etymon) – початкове значення чи початкова форма слова, що реконструюється лінгвістами у процесі вивчення походження слова
- **етнолінгвістика** (*англ.*: ethnolinguistics; *нім.*: Ethnolinguistik, f) – розділ лінгвістики, що вивчає відношення між мовою і народом

- **жаргон** (англ.: jargon, lingo, cant; нім.: Rotwelsch, *n*; Jargon, *n*) – різновид природньої мови, що використовується окремою соціальною групою з метою мовного відмежування від іншої частини мовної спільноти, напр., жаргон військовий, канцелярський, студентський
- **загальна назва** (англ.: common noun нім.: Gattungsname, *m*) – слово чи словосполучення, яке служить для позначення класу однорідних предметів
- **загальне мовознавство** (англ.: general linguistics; нім.: allgemeine Sprachwissenschaft, *f*) – розділ мовознавства, що займається явищами, притаманними будь-якій мові. Відрізняється від конкретного мовознавства, що вивчає властивості конкретних мов чи груп мов
- **звуження значення** (англ.: narrowing; нім. Bedeutungsverengung, *f*) – така зміна значення слова, при якій відбувається звуження об'єму його змісту, напр, *пиво* (будь-який напій)
- **звук (мови)** (англ.: sound; нім.: Laut, *m*) – мінімальна одиниця мовленнєвого ланцюжка, яка є результатом артикуляційної діяльності людини і характеризується певними акустичними та перцептивними якостями; протиставляється *фонемі* як мінімальній одиниці мови
- **звуковий (фонетичний) закон** (англ.: phonetic law Lautgesetz, *n*) – регулярна зміна звука мови в однакових позиціях у процесі історичного розвитку цієї мови, напр.: герм. *T* – нім. *Z* на поч. слова; англ. *two* – нім. *zwei*, англ. *ten* – нім. *zehn*
- **значення** (англ.: meaning; нім.: Bedeutung, *f*) – відображення сегменту дійсності в свідомості носія мови
- **зовнішня лінгвістика** (англ.: external linguistics; нім.: äußere Linguistik, *f*) – умовне позначення лінгвістичних дисциплін, які займаються вивченням співвідношень мови та позамовної дійсності; протиставляється внутрішній лінгвістиці
- **ієрархія** (англ.: hierarchy; нім.: Hierarchie, *f*) – сукупність рівнів мови, що розміщуються ступенево, від нижчих до вищих
- **інкорпоруюча мова** (англ.: incorporating language; нім.: inkorporierende Sprache, *f*) – полісинтетична мова, для якої характерне включення у склад дієслова-присудка інших членів речення (додатків), іноді зі змінами у звучанні основ; до інкорпоруючих мов належать, напр., чукото-камчатські мови
- **інтерфікс** (англ.: interfix) – афікс, який пов'язує корені у складних словах, напр.: *par-o-плав*, нім. *Bedeutung-s-lehre*
- **інфікс** (англ.: infix; нім.: Infix, *n*) – афікс, що вставляється всередину кореня, може мати дериваційне та реляційне значення, напр.: лат. *tango* – *tetigi*, *finger* – *figura*, *vincere* – *vici*; нім. *stehen* – *stand*: *N* має реляційне значення; *stehen* – *Zustand*: *N* має дериваційне значення
- **історизм** (англ.: historisme; нім.: Historismus, *m*) – слово, яке вийшло з живого спілкування внаслідок того, що позначуваний ним предмет уже невідомий мовцям як реальна частина їх повсякденного досвіду, напр.: *князь*
- **когнітивна лінгвістика** (англ.: cognitive linguistics; kognitive Linguistik, *f*) – напрямок мовознавства, що виник у США в кінці 50-х років ХХ століття; займається вивченням мисленнєвих процесів, набуття та використання знань

- **конотація** (англ.: connotation; нім.: Konnotation, f) – додатковий зміст слова, його стилістичні відтінки, що накладаються на основне значення слова та виражають експресивно-емоційно-оцінкові відношення мовця до позначуваного предмету
- **консонантизм** (англ.: consonantism) – система приголосних даної мови
- **лабіалізація** (англ.: labialization; нім.: Labialisierung, f) – вимова звуків, під час якої губи витягуються вперед і приймають форму круглого отвору
- **лексеми** (англ.: lexeme; нім.: Lexem, n) – слово як структурний інваріантний елемент мови
- **лексика** (англ.: vocabulary; нім.: Wortschatz, m) – уся сукупність слів, які входять до складу певної мови
- **лексикографія** (англ.: lexicography; нім.: Lexikographie, f) – складання словників як опис лексики певної мови; відповідна галузь мовознавства
- **лексикологія** (англ.: lexicology; нім.: Lexikologie, f) – розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови
- **лінгвістика** (англ.: linguistics; нім.: Sprachwissenschaft, f) – наука про мову; про її будову та про системні відношення мовних одиниць (внутрішня лінгвістика); про етнічні, суспільно-історичні, соціально-географічні й інші фактори, які нерозривно пов'язані з розвитком і функціонуванням мови (зовнішня лінгвістика)
- **метатеза** (англ.: metathesis; нім.: Metathesis, f) – перестановка звуків або складів у корені слова, напр.: лат. *Floras* – рос. *Фрол*, нім. *Futteral* – укр. *футляр*, рос. *медведь* – укр. *ведмідь*, укр. *долоня* – рос. *ладонь*
- **метафора** (англ.: metaphor; нім.: Metapher, f) – вживання слів і висловів у переносному значенні на основі подібності, напр.: *перо* (у ручки), голова сім'ї; англ.: *the king put the ship of state on its feet*
- **метонімія** (англ.: metonymy; нім.: Metonymie, f) – вживання назви одного предмета замість назви іншого, який знаходиться з першим у певних відношеннях (просторових, причинових і т.д.), напр.: *університет слухає* (замість студенти слухають); *дієтичний стіл* (замість їжа)
- **мислення** (англ.: thinking; нім.: Denken, n) – вища форма активного відображення об'єктивної дійсності людиною, пізнання нею закономірностей і зв'язків предметів та явищ; має психічну, ідеальну природу, але використовує мову для матеріального оформлення думки й передачі інформації
- **мова** (англ.: language; нім.: Sprache, f) – знакова система, що використовується в суспільстві як основний засіб спілкування; форма відображення людиною дійсності та форма збереження інформації, засіб отримання нових знань
- **мова жестів** (англ.: pasimology) – мовна система, яка використовує як знаки жести (міміку тощо). Уважають, що в процесі розвитку мови мова жестів передувала звуковому мовленню
- **мовленнєвий апарат** (англ.: vocal apparatus; нім.: Sprechapparat, m) – сукупність органів мовлення; поділяються на нижні – органи дихання, що створюють необхідний для утворення звуків потік повітря (легені, діафрагма,

бронхи, трахея) та верхні – органи, які безпосередньо беруть участь у звукоутворенні. Останні поділяються на:

– активні (рухомі): гортань із перснєподібним, щитоподібним і двома пірамідальними хрящами, голосові зв'язки, глотка, язик, губи, м'яке піднебіння з язичком;

– пасивні (нерухомі): зуби, тверде піднебіння, порожнина

- **мовлення** (англ.: speech; нім.: Sprechen, n) – реалізація мови в різних ситуаціях спілкування, конкретне говоріння, що протікає у часі й має звукове (чи письмове) вираження
- **мовна сім'я** (англ.: family of languages; нім.: Sprachfamilie, f) – сукупність споріднених мов, які гіпотетично походять з однієї прамови
- **моносемія** (англ.: monosemy) – однозначність
- **морфема** (англ.: morpheme; нім.: Morphem, n) – найменша значуща одиниця мови, напр.: слово *прибережний* складається з таких морфем: префікса *при-*, кореня *-береж-*, суфікса *-н-*, флексії *-ий*
- **морфеміка** (від гр. *morphe* – вигляд, форма) – розділ мовознавчої науки, який вивчає морфемну структуру слів
- **морфологія** (англ.: morphology; нім.: Morphologie, f) – розділ мовознавства, що вивчає будову слова залежно від складових морфем цього слова, а також систему морфологічних протиставлень, притаманних цій мові, тобто систему граматичних категорій і способів їх вираження
- **народна етимологія** (англ.: folk (popular) etymology; нім.: Volksetymologie, f) – процес, при якому відбувається переосмислення змісту маловідомого чи незрозумілого слова і відповідно до цього – перебудова його форми за випадковою співзвучністю, подібністю з більш відомим і зрозумілим, без врахування фонетичних законів, способів переходу значень і граматичного складу, напр.: *кооператив* – *куператив* (від купити)
- **омографи** (англ.: homographs; нім.: Homogramme, Pl) – слова, що пишуться однаково, але читаються по-різному і мають різне значення напр., *мука* – *мука* (з різним наголосом)
- **омоніми** (англ.: homonyms; нім.: Homonyme, Pl) – слова, що збігаються за звучанням, але різні за значенням, напр.: нім. *der Kiefer* – щелепа, *die Kiefer* – сосна
- **омонімія** (англ.: homonymy; нім.: Homonymie, f) – такий тип багатозначності, коли між окремими значеннями слова не відчувається ніякого семантичного зв'язку, а тому словесні знаки, які їх позначають, вважаються різними словами, напр.: *коса* – сплетене волосся і *коса* – піщаний насип у водоймищі (омонімія), але *вечір* – частина доби і *вечір* – захід (полісемія)
- **омофони** (англ.: homophones; нім.: Homophone, Pl) – слова, що звучать однаково, але по-різному пишуться і мають різне значення, напр.: *Захід* – *захід*, рос. *пруд* – *Прут* – *прут*
- **омоформи** (англ.: homofoms; нім.: Homoformen, Pl) – слова, що збігаються у вимові та складі фонем лише в одній формі, напр.: *три* – числівник, *три* – наказовий спосіб дієслова

- **ономастика** (англ.: onomastics; нім.: Onomastik, f) – розділ мовознавства, що вивчає власні назви
- **орфографія** (англ.: orthography; нім.: Rechtschreibung, f) – система правил написання; розділ прикладного мовознавства, який вивчає та розробляє правила написання (правопис)
- **орфоепія** (англ.: orthoepy; нім.: Orthoepie, f) – система норм вимови певної мови; розділ мовознавства, який вивчає та розробляє систему норм вимови
- **парадигма** (англ.: paradigm; нім.: Paradigma, n) – сукупність мовних елементів (напр., форм слова), пов'язаних системними відношеннями (напр., парадигма закінчень)
- **паралінгвістика** (англ.: paralinguistics; нім.: Paralinguistik, f) – розділ мовознавства, який вивчає немовні засоби спілкування (жести, міміку, пози тощо)
- **паронімія** (англ.: paronymy; нім.: Paronymie, f) – звукова чи морфологічна подібність двох виразів, що позначають різні поняття, напр.: рос. *голова* – *головешка*, нім. *Rasen* – *reisen*
- **позиційні зміни** (англ.: conditioned change; нім.: bedingter Wandel, m) – зміни у звуковому складі слова, що залежать від певної позиції змінюваної фонемми, напр., редукація
- **полісемія** (англ.: polysemy; нім.: Polysemie, f) – багатозначність, наявність в одного слова кількох значень, зв'язок між якими відчувається носіями мови, напр.: *голова* – частина тіла, *голова* – батько сім'ї
- **префікс** (англ.: prefix; нім.: Präfix, n) – афікс, що стоїть перед коренем, має реляційне та дериваційне значення, напр., нім. *stehen* – *gestehen* (дериваційний префікс); *stehen* – *gestanden* (реляційний префікс)
- **приголосні звуки** (англ.: consonants; нім.: Konsonanten, Pl) – звуки, що протиставляються голосним за такими ознаками: наявність перепони при артикуляції, наявність шуму при утворенні, нескладоутворюючі, ротозмикачі, більше напруження м'язів при артикуляції
- **протеза** (англ.: prothesis; нім.: Prothese, f) – приєднання додаткового звука на початку морфеми, напр.: старослов. *осемь* – рос. *восемь*, рос. *ухо* – укр. *вухо*
- **редукція** (англ.: reduction; нім.: Reduktion, f) – нечітка вимова ненаголошеного звука, що призводить до його зміни чи зникнення, напр., *село*; англ. *take*
- **редуплікація** (англ.: reduplication; нім.: Reduplikation, f) – подвоєння, повторення складів чи морфем; у германських мовах – неповний повтор кореневої морфеми для утворення форм одного з типів сильних дієслів. Ці дієслова називаються редуплікуючими, напр. гот. *letan* – *lai* – *lot*
- **рекурсія** (англ.: off-glide, final glide; нім.: Ausgang, m; Abglitt, m) – остання фаза артикуляції, коли органи мовлення повертаються до початкової позиції
- **розширення значення** (англ.: semantic extension, widening of meaning; нім.: Bedeutungserweiterung, f) – семантична зміна, при якій відбувається розширення об'єму понятійного змісту слова
- **семантика** (англ.: semantics; нім.: Semantik, f) – значення мовної одиниці; наука про це значення

- **семасіологія** (англ.: semasiology; нім.: Semasiologie, f) – наука про значення слова
- **сигніфікат** (англ.: significat) – відображення у свідомості людини уявлення про певний предмет чи клас однотипних предметів
- **синоніми** (англ.: synonyms; нім.: Synonyme, Pl) – лексеми, які позначають однакові чи подібні денотати, виражають однакові чи подібні сигніфікати і в певних видах контексту можуть замінювати один одного
- **синтетичні мови** (англ.: synthetic languages) – мови, в яких переважають синтетичні граматичні способи, тобто граматичне значення виражається в межах слова
- **синхронія** (англ.: synchrony) – вивчення мови чи споріднених мов на певному конкретному історичному етапі
- **система** (англ.: system) – сукупність взаємозалежних і взаємопов'язаних елементів
- **слово** (англ.: word; нім.: Wort, n) – основна одиниця лексичного рівня мови, що характеризується цільнооформленістю, довільністю, ідіоматичністю
- **словозміна** (англ.: inflexion, accidence; нім.: Flexion, f) – утворення граматичних форм певного слова
- **словоформа** (англ.: word form; нім.: Wortform, f) – певне слово в конкретній граматичній формі, варіант лексеми
- **сонорний** (англ.: resonant) – звук, при утворенні якого найважливішу роль відіграє голос, а шум – або відсутній, або мінімальний, напр., *Л, М*
- **соціолінгвістика** (англ.: sociolinguistics) – наука, що вивчає соціальні проблеми функціонування і використання мови
- **структура** (англ.: structure) – сукупність відношень між елементами системи
- **суплетивізм** (англ.: suppletion; нім.: Suppletivismus, m) – утворення форм слова від різних коренів, напр.: *я – мене*, англ. *good – better*
- **табу** (англ.: taboo; нім.: Verbot, n) – заборона вживання слова внаслідок міфологічних вірувань, міркувань, ввічливості, тактовності чи з інших причин
- **тембр** (англ.: timbre; нім.: Klangfarbe, f) – характерне забарвлення звука, яке виникає як результат взаємодії основних та резонаторних тонів
- **типологічна класифікація мов** (англ.: typological classification; нім.: typologische Klassifikation, f) – така класифікація, яка ґрунтується на подібності структурних особливостей мов, а не на їхній генеалогічній спорідненості. Найвідомішою є морфологічна класифікація мов відповідно до якої виділяють 4 основні типи мов: 1) ізолюючі (аморфні); 2) аглютинативні; 3) інкорпоруючі; 4) флективні
- **топоніми** (англ.: toponyms) – географічні назви
- **універсалії** (англ.: language universals) – такі мовні явища, які характерні для всіх чи більшості мов
- **філологія** (англ.: philology) – загальна назва дисциплін, що вивчають мову, літературу та фольклор певного народу
- **флексія** (англ.: inflexion) – постфікс з реляційним закінченням, напр., закінчення *a* в іменників жіночого роду

- **флексивна мова** (*англ.*: (in)flexional language) – мова, в якій граматичні значення передаються флексіями
- **фонема** (*англ.*: phoneme) – мінімальна одиниця звукової системи мови, яка служить для розрізнення значень слова або морфеми; утворення одиниць вищого рівня
- **фонетика** (*англ.*: phonetics) – розділ мовознавства, що вивчає утворення звуків мови та їх властивості
- **фонетичні закони** (*англ.*: phonetic laws) – регулярні фонетичні зміни; регулярні фонетичні відповідності в генетично споріднених мовах
- **фонологія** (*англ.*: phonology) – розділ мовознавства, який вивчає фонему, тобто, функціональний і структурний аспекти звуків.
- **фразеологія** (*англ.*: phraseology; *нім.*: Phraseologie, f) – розділ мовознавства, що вивчає фразеологічні одиниці
- **функції мови** (*англ.*: functions of language; *нім.*: Sprachfunktionen, Pl) – роль та призначення мови в суспільстві; розрізняють такі основні функції мови: комунікативна (засіб спілкування); експресивна (вираження думки); емотивна (вираження емоцій); номінативна (засіб позначення предметів та явищ дійсності) тощо

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ
зі Вступу до мовознавства
для студентів I курсу факультету РГФ

1. Предмет і проблематика мовознавства
2. Мовознавство конкретне і загальне, теоретичне і прикладне
3. Структура мови. Зв'язки мовознавства з іншими науками
4. Методи дослідження мови
5. Вербальні і невербальні засоби спілкування
6. Природа і сутність мови
7. Мова як суспільне явище. Поняття про соціолінгвістику
8. Мова і мислення. Мова і мовлення. Поняття про психолінгвістику
9. Гіпотези про походження мови
10. Предмет і завдання фонетики
11. Три аспекти вивчення звуків
12. Артикуляція звука. Артикуляційна база
13. Класифікація голосних. Класифікація приголосних
14. Позиційні зміни
15. Комбінаторні звукові зміни (акомодація, асиміляція, дисиміляція)
16. Інші звукові зміни: епентеза, дієреза, гаплогія
17. Звук і фонема. Фонема і її алофони
18. Види письма. Значення письма
19. Орфографія. Принципи орфографії
20. Лексикологія як розділ науки про мову
21. Слово і лексема. Лексичне значення слова
22. Співвідношення слова і поняття
23. Омоніми. Синоніми. Антоніми.
24. Табу та евфемізми. Історизми та архаїзми
25. Етимологія та її завдання. Деетимологізація. «Народна етимологія»
26. Основні види словників
27. Предмет і склад граматики
28. Граматичне значення
29. Морфема. Види морфем за значенням і місцем у слові
30. Спосіб граматики. Синтетичні та аналітичні способи граматики

31. Граматична форма. Парадигма
32. Поняття граматичної категорії. Своєрідність граматичних категорій
33. Генеалогічна класифікація мов. Індоевропейська та інші мовні сім'ї
34. Принципи типологічної класифікації мов
35. Морфологічна типологія

**Розподіл балів, які отримують студенти
денної форми навчання**

Поточний контроль									Підсумковий контроль	Сума балів
T1	T2	T3	T4						Іспит	
20	20	20	20						20	100

Навчальне видання

ОСНОВИ МОВОЗНАВСТВА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Змістовий модуль 1

Вступ до мовознавства

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

тестові та контрольні завдання
з дисципліни «Вступ до мовознавства»
для здобувачів факультету РГФ
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 035 Філологія

Електронне практичне видання

Укладач

Яковлєва Ольга Василівна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 05.03.2024. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,9 МБ. Зам. № 2755.

Видавець і виготовлювач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua